

«Ez nuen laminen kondaira tradizionala zalantzan jarri nahi, nire irakurketa oholtzara ekarri besterik ez dut egin»

Euskal mitologia bazterretan bizi diren izakiz beteta dago: kobazuloetan, ibaietan, laino artean. Horien artean, laminak: ahate-oinak, ile luzea eta koipe-gosea dutenak. Lur sagaratua zapaldu ezin duten emakumeak, seme-alabarik izan ezin dutenak, maitatu ezin dutenak. Izaki baztertuak, maitatuak eta aldi berean beldurgarriak, kolpatu edo zaurituak izan ondoren, beti gauza bera galdeztzen zitzaaienak: nork in dak?

Jose Miguel Barandiaranek erreskatatutako esaldi horretatik abiatzen da Saioa Larak idatzi eta zuzendutako lehen obra. Hain zuzen ere, “Nork in dak?” du izena, eta apirilean aurkeztu zen Madrilgo “El Umbral de Primavera” aretoan, “Abril Imaginario” zikloaren barruan. Izenburuko galdera, Barandiaranek bildutako ahozko mitoetatik sortua, lamina bat ahizpenagana zaurituta itzultzen denean abiatzen da. Bere ahizpek galdetzen diote nork egin dion min. Erantzunak —«Ni, nihauk»— ez du seinalatzen min egin dion gizona, eta amildegi bat irekitzen du orduan.

HELDUAROAN PIZTUTAKO ZALANTZAK

Txikitan kontatu zizkieten elezaharretatik abiatzen da obra. Larak GAUR8ko elkarrizketa honetan gogoratzen du nola, ikastetxean, laminaz mozorrotzen ziren inauterietan, inoiz zalantzan jarri gabe benetan nortzuk ziren ibaietan bizi ziren emakume horiek. Euskal mitologiarekiko jakin-minak helduaroan jarraitu zuen, eta beti nahi izan du euskal mitoa ardatz duen lan bat egin. Baina iazko maiatzean hasi zuen

ikerketa batetik abiatuta, laminen istorio horietan familiar-tasun kezkarri bat deskubritzen hasi zen: prostituzioarena.

«Ez dut mito tradizionala zalantzan jarri nahi —azaldu du—, nire irakurketa besterik ez dut ekarri. Printzesen ipuinekin bezala, horiek aztertzen gelditzen zarenean, beldurra ematen duten gauzak ikusten dituzu. Eta laminekin gauza bera gertatu zitzaidan: zergatik onartzen dugu besterik gabe istorio hori? Zergatik kontatu ziguten horrela?»

Ikerketan zehar, kontraesanak azaleratzen hasi ziren. Batzuk lagunekin izandako solasaldietan sortu ziren; beste batzuk, sare sozialetan. Arreta gehien piztu zion elementuetako bat laminen ahate-oinarena izan zen. Hasieran, xehe-tasun fantastiko bat zela uste zuen, marka mitologiko bat. Baina laster hasi zitzaion buelta ematen: «OnlyFans plattforman, adibidez, emakume askok diote diru-sarrera handiak lortzen dituztela oinen argazkiak salduz, gizonen desiraren objektu bihurtuz», zehaztu du. Lararentzat, laminen animalia-ezaugarri hura fetitxismo moderno horren aurrekari sinbolikoa izan daiteke: desberdin, desiragarri eta, aldi berean, marjinal bihurtzen zituen zer bait.

«Denak kirrinka egiten zidan», gogoratzen du. Baita laminek beren mesedeen truke eskatzen duten janariak ere: koipea, ogia, esnea. «Bazirudien gauza guztiek gauza bera adierazten zutela. Orduan, hariari tiraka hasi nintzen.»

GALDERA IREKIEN ANTZERKIA

Hala ere, parabola itxi bat marraztu beharrean, lanak galderak sortzen ditu. Larak ez du

ez erantzunik ez moralismorik eskaintzen. Badaki prostituzioari buruzko eztabaida polarizatuta dagoela, eta horregatik defendatzen du antzerkia arrakalak irekitzeko, zalantzak sortzeko espazio gisa. «Niretzat antzerkia hori da: geure buruari galderak egitea. Gaur lanean ari garen sortzaileok, batez ere emakumeok, galdera asko ditugu», azpimarratu du.

“Nork in dak?” transmisioari buruzko lana ere bada: zer kontatzen zaigun, nola eta zergatik. Larak, kondaira horiekin hazi denak, laminaz jantzitako testuak, irudiak eta haurtzaroko argazkiak ekarri ditu eszenara.

Era berean, izaki horien uni-bertsoa erakusten duen funtzioaren aurretiko erakusketa bat prestatu du, ziur aski laminei buruz ezer entzun ez duen madrildar publiko batentzat. Hala ere, «ez dut arazorik izan publikoak ulertzeko», dio. «Feedbacka oso zirrargarria izan da.»

Horrela, obra kondaira kontatuz hasten da, belaunaldiz belaunaldi transmititu den bezala. Gero, poliki-poliki, haustura bat sartzen du. Ahotsak ugaltu, politizatu, gorpuztu egiten dira. Sei aktorez osatutako taldea arnasten, taupadaka eta oihuka ari den organo korala bihurtzen da.

Ez zen erraza izan obra hasia. Larak ez zuen dirulaguntzarik, ezta erakundeen babesik ere. Gainera, «euskal taldea izatea nahi nuen, oso modu intimoan bizi den elezaharra delako», dio. Azkenean, gertuko jendearekin lan egitea erabaki zuen, oholtzan islatzen zenarekin bat egiten zuten lankideekin.

«Gai politiko bat jorratzen duzunean, leku seguru batean egon behar duzu. Lan hau isto-

SAIOA LARA

AKTORE ETA ANTZERKIGILEA

Madrilek “Nork in dak” antzezlan hartu zuen apirilean, Saioa Larak idatzi eta zuzendua. Obra laminen kondairaren ingurukoa da, baina apurka-apurka zuzendariak paralelismo bat ezartzen du prostituzioarekin.

TALDEA

Saioa Laraz gain, Paula Barragan, Paula Gironi, Daniel Guerro, Clara Oliver eta Sahara Peña dira antzezlanaren protagonistak. Pablo Velascoren argien diseinua, Paula Casalesen testu aholkularitza, Iñigo Arricibitaren soinua, Saioa Lara eta Pablo Velascoren eszenografia, Ainhoa Escaladaren jantziak eta Azkazi Konpainiaren produkzioa ere baditu.

rio pertsonaletatik, bizipenetatik ere sortu zen. Eta horri eutsi behar zaio», gehitu du.

OBRA ZABALIK DAGO ORAINDIK

Dramaturgia berea da, eta testu luze bat sinatzen duen lehen aldia da. Hasieran txundituta utzi zuen hitz-jarioak. Idaztera eseri eta dena konektatzen zen. Baina obra mitologiatic urrundu eta gaurkotatzen. Baina obra mitologiatic urrundu eta gaurkotatzen. Baina obra mitologiatic urrundu eta gaurkotatzen.

«Haustura egiten dugunean eta gaur egungo prostituzioa neska gazteekin ekartzen dugunean, hizkuntza aldatzen da. Hor askoz konplikazio gehiago izan nituen testuaz seguru sentitzeko. Oraindik ideia berriak ditut, hariari tiraka jarraitzen dut. Obra eraldatu egin daiteke», ziurtatzen du.

Izan ere, “Nork in dak?” lanak ez du bere bidea amaitu. Irailaren 12 eta 19an Madrilgo “El umbral de primavera” itzuliko da, eta obra Euskal Herrira eramatea aztertzen ari da Lara. Euskarazko bertsio oso bat ere aurreikusten du, betiere bere historia erabaki duen forma berezi horretan kontatzen jarraituko duela ziurtatuz.

Hori baita, funtsean, antzezlanaren hasieratik bukaerara zeharkatzen duen galdera: eta kontatu ziguten kondaira egia ez balitz? Eta tradizioztat hartzen duguna ikusi nahi ez duguna ezkutatzen duen bertsio eroso, etxekotu bat besterik ez balitz?

Oinordetzan jasotakoaren eta bizitakoaren arteko tolestura deseroso horretan landatzen du “Nork in dak?”-ek bere hazia. Ez erantzunak emateko, baizik eta berriro begiratzeko. Beste leku batetik galdetzen hasteko.

Saioa Lara eta antzezlanaren irudiak, Madrilgo “El Umbral de Primavera” aretoan. Asier CORERA-Ander VECINO